

HERAKLEİTOS

KIRIK
TAŞLAR



Çeviri: ALOVA



HERAKLEİTOS
KIRIK
TAŞLAR

Can Klasik

Kırık Taşlar, Herakleitos

Çeviri: Alova

© 2008, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2008

4. basım: Ocak 2023, İstanbul

Bu kitabın 4. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Celâl Üster

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak uygulama: Alper Zeki

Baskı ve cilt: İmak Ofset Basım Yayın Tic. ve San. Ltd. Şti.

Akçaburgaz Mah.137.Sokak No:12

Esenyurt, İstanbul

Sertifika No: 45523

ISBN 978-975-07-5180-6

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

HERAKLEİTOS KIRIK TAŞLAR

Çeviri

Alova

♥can

ALOVA, 17 Haziran 1952'de Ankara'da doğdu. ODTÜ Mühendislik Fakültesi ve İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu'nda öğrenim gördü. 1970'lerden başlayarak yazdığı şiirlerini *En Son Çıkan Şarkılar* (1980), *Giz Dökümü* (1989), 1996 Cemal Süreya Şiir Ödülü'ne değer görülen *Bitik Kent* (1995) ve *Dizeler* (2001) adlı kitaplarında topladı. Dünya şiirinden hazırladığı antolojilerin yanı sıra Lorca, Luvenalis, Catullus, Guillevic, Neruda, Kavafis gibi şairlerin yapıtlarını dilimize kazandırdı. Seferis'in *Bir Şairin Günlüğü* adlı yapıtının çevirisiyle 2004 Dünya Kitap Çeviri Ödülü'nü aldı.

Dostum Mehmet Aközer'e

ALOVA

İçindekiler

Kırık Taşlar üzerine	17
Parçalar	19
Herakleitos'un düşüncesi, yaşamı ve kitabı	155
Notlar	167
Kaynakça	169

Hemen kıvrırma sonuna kadar papirüs rulosunu
Ephesos'lu Herakleitos'un. Yol çetin,
sis içinde ortalık, her yan zifiri karanlık.
Ama biri anlatmaya bir başlasın,
güneşten berrak gelir sana o sözler.

(Anonim)

Ve kollarının arasında
Kırık taşlar bulmak isterdim: Tanrı'nın sözleri
Kırık taşlar: Herakleitos'tan parçalar.

ODİSSEUS ELİTİS

Kırık Taşlar üzerine

Bu kitap, İonyalı filozof Herakleitos'un büyük yapıtından günümüze kalabilmiş az sayıdaki "Parçalar"ın şiiirleştirilmesi gibi bir amaç gütmüyor. "Parçalar" çevrilirken izlenen ilke, şiiir sanatının teknik olanaklarından olabildiğince yararlanarak Herakleitos'un düşüncesini en yalın, en çarpıcı biçimde Türkçeye aktarmaktı. Bu açıdan, "Parçalar"a Herakleitos düşüncesini Türkçede manzum teknikle söyleme denemesi denebilir. Türkçenin lakonik özelliğinin yanında, Herakleitos'un bilicilerin üslubundan esinlenerek, görüşlerini peygamberce bir edayla söylemesi, böyle bir çalışmaya olanak sağlamıştır.

Beni "Parçalar"ı çevirmeye yönelten etkenlerden birincisi, arkasında derin bir düşünce geleneği olmamasına karşın, bu büyük filozofun ateşe, suya, toprağa, güneşe "çıplak akıl"la bakarak, evrensel yasaları çözmeye çalışması ve olağanüstü sezgisiyle çağının yüzyıllarca ötesine taşarak Avrupalı filozofların bir düşünce yöntemi olarak benimsedikleri "diyalektik"i gözlem yoluyla keşfetmesi, her şeyin sürekli bir akış halinde olduğunu sistemli bir biçimde açıklamasıdır.. Hegel, *Mantık Bilimi*'ne Herakleitos'un bütün sözlerini aldığını yazar. Sol-Hegelmilik'ten gelen, XX. yüzyılı büyük ölçüde etkileyen Marx yoluyla Herakleitos düşüncesinin çağımızın üzerindeki etkisini yadsımak mümkün değildir.

Bir başka etken, bu büyük zekânın, yalnızlığıdır. Herakleitos'un Ephesoslularla, hele yöneticilerle hiç anlaşamadığını biliyoruz. Öyle ki, sonunda dağlara çekilmiş, bitkilerle beslenip, tam bir münzevi yaşam sürmüştür. Bunlar söylenti olmak-

la birlikte, “Parçalar” derinlemesine okunursa, onun bu tür bir yaşamı seçmiş olma olasılığı akla yatkın gelmektedir. Öte yandan, Herakleitos’un kimi “Parçalar”ını okuyan Sokrates’in okudukları karşısında hayranlık duyduğu, ama anlamak için, “Delolu bir dalgıç gerek,” dediği yazılıdır.

Herakleitos, yaygın ününe ve etkisine karşın, yüzyıllarca “muammacı”, “karanlık”, “ağlayan” gibi sıfatlarla anıldı. Ancak XVIII. ve XIX. yüzyılların Avrupa düşüncesinde gerçek yansımaları bulabildi.

Üçüncü etken, Herakleitos’un birkaç sözcükte indiği o büyük derinliğin Türkçe söyleyişe çok uygun düştüğünü fark etmemdir:

Aynı ırmağa
girdiğimizde
girmeyiz
Biziz
değiliz

Düşündükçe daha da derinleşen bu sözler, sanırım, pek az dilde altı sözcükle anlatılabilir. Bu açıdan, *Kırk Taşlar* daha çok, bir dil çalışması oldu benim için.

Bana kalsa, bu kitaba yalnız “Parçalar”ı koyar, başka tek sözcük yazmazdım. Okur bu *Taşlar*’ı “çıplak akıl”la okusun diye; tıpkı Herakleitos’un suyu, ateşi okuduğu gibi.

ALOVA

PARÇALAR

I

Her zaman var olsa da Logos
insanlar kavrayamıyorlar onu
duymadan önce de
bir kez duyduktan sonra da

Her şey bu Logos'a göre
olup bitse de
insanlar
hiçbir şey yaşamamış gibiler

Benim
her şeyi
doğasına göre ayırarak
ve nasıl olduğunu göstererek
açıkladığım
sözler
işlerde bile

Ötekilerse
bilmiyorlar yaptıklarını uyanırken
uykudayken yaptıklarını
unuttukları gibi

II

Demek

izlemeli

ortak olanı

Ortak olsa da Logos

çoğunluk yaşar

kendine özgü

düşüncesi varmış gibi

III

Beni deęil

Logos'u dinlemek

bilgelik

Uyuşmak

her şeyin

Bir olduğunda



Aynı ırmağa
girdiğimizde
girmeyiz
Biziz
değiliz

Diyalektik düşüncenin kökenleri açısından Hegel gibi Marx'a da esin veren Herakleitos'un *Doğa Üzerine* adlı yapıtından günümüze kalan "Parçalar"ı, şair Alova'nın şiir diliyle yaptığı çeviriyle sunuyoruz. Alova'yı, "Parçalar"ı *Kırk Taşlar* adı altında bir araya getirerek çevirmeye yöneltten etkenlerin başında, Antik Yunan filozofun ateşe, suya, toprağa, güneşe "çıplak akıl"la bakarak evrensel yasaları çözmeye çalışması, diyalektik düşünceyi gözlem yoluyla keşfetmesi, her şeyin sürekli bir akış halinde olduğunu sistemli bir biçimde açıklaması ve tüm bunları açıklarken birkaç sözcükte indiği o büyük derinlik gelmektedir.

Okur, *Kırk Taşlar*'ı "çıplak akıl"la okusun, diyor Alova, tıpkı Herakleitos'un ateşi, suyu okuduğu gibi.

#klasikler #antikyunan #evrenselyasalar #kozmos #ahenk #etik #fizik

Kapak resmi: Cornelius van Poelenburgh

 can

can yayinlari.com | f |  |  can yayinlari

çir

ISBN 978-975-07-5360-6



9 789750 751806